

Økt fokus på kontantstrømoppstillingen

Kvaliteten på kontantstrømoppstillingene ligger jevnt over et godt stykke unna det presisjonsnivået som regnskapsstandardene anviser. I tider med økonomisk turbulens, og der nyere regnskapsregler gir omfattende resultatføring av urealiserte tap og gevinster, er informasjon om bedriftens evne til å generere kontanter av vesentlig betydning og et nyttig objektivt korrektiv.

Artikkelen er forfattet av:

Statsautorisert revisor
Jens-Erik Huneide
Partner PricewaterhouseCoopers

Certified Public Accountant (US)
Lori Næss
Direktør PricewaterhouseCoopers

Statsautorisert revisor
Bjørn Einar Strandberg
Partner PricewaterhouseCoopers

Kontantstrømoppstillingen reguleres av IAS 7 og foreløpig norsk regnskapsstandard om kontantstrømoppstilling. Den norske standarden, som for øvrig feirer 15-årsjubileum som foreløpig standard i år(!), er i det alt vesentlige lik IAS 7. Våre kommentarer, som blant annet bygger på en undersøkelse av børsnoterte selskapers årsrapporter for 2008, gjelder derfor begge regnskapsspråkene.

Ifølge IAS 7 er kontantstrøminformasjon nyttig for å gi regnskapsbrukerne et grunnlag for å vurdere foretakets evne til å generere kontanter og foretakets eget kontantbehov. Brukernes økonomiske beslutninger er basert på en vurdering av foretakets evne til å generere kontanter. Ikke minst er profesjonelle investorer og analytikere svært opptatt av kontantstrømmene, og det burde nok også flere aksjonærer være.

Begge standardene deler kontantstrømmene mellom drifts-, investerings- og finansieringsaktiviteter, og anbefaler den direkte modellen for driftsaktiviteter, med den indirekte modellen i note. Fremdeles bruker likevel det store flertallet den indirekte modellen. Dette har delvis historiske årsaker, men skyldes også at den indirekte modellen er mindre ressurskrevende. Undersøkelser

viser at amerikanske analytikere har en klar preferanse for den direkte modellen, mens de europeiske kollegene er godt fornøyde med den indirekte modellen.

Usikkerhet eller uenighet om nytteverdien av kontantstrømoppstillingen, mangelfull innsikt i kravene i regnskapsstandar-

dene og manglende teknisk kompetanse når det gjelder selve utarbeidingen, er antakelig de viktigste årsakene til at det kan observeres mange avvik i kontantstrømoppstillingene i forhold til kravene i regnskapsstandardene. Vi vil i fortsettelsen kommentere de feilene vi oftest har sett, og gi konkrete forslag til forbedringer.

Klassifisering

Utbytte og renter

Skillet mellom investerings- og finansaktiviteter er i utgangspunktet enkelt; inn- og utbetalinger knyttet til eiendeler (som ikke er en del av arbeidskapitalen) er investeringsaktiviteter, mens inn- og utbetalinger knyttet til gjeld (som ikke er en del av arbeidskapitalen) og egenkapital skal klassifiseres som finansieringsaktivitet. Prinsippet gjelder i utgangspunktet også for utbytte og renter. Det betyr for eksempel at mottatte renter aldri er finansieringsaktivitet. Begge standardene har likevel unntak fra hovedregelen når det gjelder utbytte og renter. Se tabell på neste side.

Som tabellen viser, kan en etter IAS 7 velge mellom drift og henholdsvis investering (for mottatt utbytte/renter) og finansiering (for betalte utbytte/renter). Valget må gjøres konsistent og beskrives i prinsippnoten.

Som tabellen viser, har NRS(F) Kontantstrømoppstilling valgt en forenklet modell i forhold til IAS 7. Valget er gjort for å sikre sammenlignbarheten mellom norske foretak. Ved en revisjon av standarden bør det vurderes om det bør legges like mye vekt på sammenlignbarhet mot IFRS.

Leverandørgjeld til driftsmiddeleverandører

Oftest finnes det samme beløpet for driftsmiddelinvesteringer i kontantstrømoppstillingen og i driftsmiddelnoten. Tallet i noten skal imidlertid korrigeres for endring i leverandørgjeld til driftsmiddeleverandører for å komme frem til utbetalingen til driftsmiddeleverandører. Gjøres ikke dette, blir endringen i denne typen leverandørgjeld klassifisert som kontanter fra driften, noe som kan bli vesentlig feil ved større investeringer og nybyggingsprogrammer. For å kunne følge kravet i standardene må altså driftsmiddeleverandører skilles ut fra vare- og tjenesteleverandører.

Kontantekvivalenter

For at midler skal regnes som kontantekvivalenter, må de umiddelbart og med uvesentlig kursrisiko kunne konverteres til kjente kontantbeløp. Normalt kan bare kortsiktige plasseringer med forfall innen tre måneder fra anskaffelsestidspunktet klassifiseres som kontantekvivalenter. Forfallstidspunktet på tre måneder er satt for å begrense kursrisikoen. De må uansett kunne konverteres til kontanter relativt umiddelbart. Et innskudd i bank på oppsigelse tilfredsstillende derfor ikke vilkåret for å være kontantekvivalenter, idet det vil påløpe gebyr ved umiddelbart uttak.

Kontanter

I utgangspunktet kan ikke bankinnskudd med restriksjoner klassifiseres som kontanter.

Regnskap

	NRS(F)			IAS 7		
	Drift	Investering	Finansiering	Drift	Investering	Finansiering
Mottatte renter	X			Valgfritt	Valgfritt	
Betalte renter	X			Valgfritt		Valgfritt
Mottatt utbytte	X			Valgfritt	Valgfritt	
Betalt utbytte			X	Valgfritt		Valgfritt
Mottatt konsern-bidrag			X	Fra datter Valgfritt	Fra datter Valgfritt	Fra mor/ søster
Betalt konsern-bidrag			X	Til mor/ søster Valgfritt	Til datter	Til mor/ søster Valgfritt

Ifølge NRS(F) Kontantstrømpoppstilling kan bankkonti med ulike restriksjoner, som skatetrekkskonti og klientkonti, likevel inkluderes i kontanter av praktiske hensyn. Slike kontanter skal spesifiseres særskilt og omtales i note. Etter IFRS er spørsmålet noe uklart, men de aller fleste klassifiserer skatetrekkskonto som kontanter også etter IFRS. Andre bankkonti som er stilt som sikkerhet for en spesiell forpliktelse, kan ikke klassifiseres som kontanter hvis ikke sikkerheten kan erstattes av en annen sikkerhet. Etter vårt syn må det uansett gis fyllestgjørende noteinformasjon hvis bankinnskudd med restriksjoner er inkludert i kontanter.

Kassekreditt

I balansen skal kassekreditt alltid klassifiseres som gjeld. Det er også utgangspunktet for kontantstrømpoppstillingen. I enkelte land kan banken kreve kassekreditt tilbakebetalt på oppfordring, og nokså umiddelbart. Hvis slik kassekreditt inngår i likviditetsstyringen, skal den redusere kontanter og kontantekvivalenter i kontantstrømpoppstillingen. Det må da utarbeides en avstemming mot balanseført beløp for kontanter som inkluderes i noteinformasjon.

Presentasjon ved bruk av den indirekte modellen

Den direkte modellen viser innbetalinger fra kunder, utbetalinger til leverandører osv. brutto. Den indirekte metoden beregner netto kontantstrøm fra driften ved å justere resultatet med ikke-kontante inntekter og kostnader og resultatregnskapsposter som er knyttet til kontantstrømmer fra investering og finansiering (gevinst ved avgang, og eventuelt renter og utbytte), samt endringene i arbeidskapitalen (typisk varer, kundefordringer og leverandørgjeld).

IAS 7 krever spesifisering av betalte og mottatte renter og utbytter. Da må en fjerne resultatvirkningen for disse postene og deretter vise kontantbeløpet særskilt.

Etter IAS 7 bør følgende presentasjonsform velges:

Resultat før skatt

+/- Justeringer for å fjerne ikke-kontanttransaksjoner

+/- Reversering av gevinst/tap ved avgang investeringer/gjeld

+/- Reversering av renter/utbytte

= [Ev. bruddsum]

+/- Endring i arbeidskapital

= **Kontanter generert fra driften**

- Betalte renter (hvis klassifisert her)

- Betalte skatter

= Netto kontantstrøm fra driftsaktiviteter

En slik oppstilling kan etter vår oppfatning også være hensiktsmessig etter NRS(F) Kontantstrømpoppstilling.

Ikke-kontantransaksjoner

Det tekniske utgangspunktet for enhver kontantstrømpoppstilling er en endringsbalanse. Endringsbalansen skiller ikke mellom kontanttransaksjoner og ikke-kontantransaksjoner. En må derfor gå kritisk gjennom endringsbalansen for å finne aktuelle ikke-kontantransaksjoner. Slike transaksjoner må elimineres ved utarbeidelsen av kontantstrømpoppstillingen. De mest aktuelle situasjonene er antakelig:

- *Eiendeler anskaffet ved finansiell leasing* involverer ikke kontanter for foretaket, og verken investeringen eller gjeldsoptaket skal inkluderes i kontantstrømpoppstillingen i anskaffelsesåret.
- *Konvertering av gjeld til egenkapital* er heller ingen kontanttransaksjon. Derfor skal verken reduksjonen i gjelden eller økningen i egenkapitalen vises.
- *Utbytte eller konsernbidrag tillfra konsernselskaper* kan være vesentlige poster i selskapsregnskapet. Ofte blir ikke slike poster betalt, men øker/reducerer gjeld/fordring mellom konsernselskapene. En senere betaling vil bli vist som nedbetaling av gjeld og ikke som

betalt utbytte/konsernbidrag i kontantstrømpoppstillingen.

- *Egenkapitaløkning gjennom tingsinnskudd* (herunder oppkjøp og fusjon) involverer heller ingen kontanter, og verken egenkapitaløkningen eller eiendelsøkningen skal vises i kontantstrømpoppstilling.
- *Regnskapsførte urealiserte gevinster og tap* representerer heller ingen kontantstrøm, og må ekskluderes. Eksempler er kursendringer på verdipapirer og urealiserte gevinster og tap på valuta. Det er derfor viktig å ha en kontoplan som skiller mellom realiserte og urealiserte gevinster/tap. Skillet mellom agio og disagio er derimot uten særlig interesse.
- *Effekten av valutakursendringer for kontanter eller kontantekvivalenter* skal tas ut fra kontanter fra driften, og presenteres i kontantstrømpoppstillingen som avstemmingspost for kontanter og kontantekvivalenter fra begynnelsen til slutten av perioden. Dersom en ikke har bokført agio på bankkonti særskilt, vil det være vanskelig å fremskaffe dette beløpet.

Brutto- eller nettoføring

Den klare hovedregelen er at kontantstrømmene skal presenteres brutto. Det betyr blant annet at netto endring i langsiktig gjeld må deles i nye lån og avdrag eller oppgjør av gamle lån. På enkelte områder er det gjort unntak fra regelen om bruttoføring. Det gjelder kontantstrømmer knyttet til eiendeler og gjeld med både høy omløpshastighet, store

REGULERES AV: Kontantstrømpoppstillingen reguleres av IAS 7 og foreløpig norsk regnskapsstandard om kontantstrømpoppstilling.

beløp og korte løpetider, for eksempel kassekreditt og hyppige kjøp og salg av finansielle investeringer. Det gjelder også kontantstrømmer som i realiteten reflekterer aktiviteten til enheter utenfor foretaket, typisk inn- og utbetalinger på klientkonto.

Oppkjøp

Kontantstrøm ved kjøp og salg av datterselskap (og/eller virksomhet) skal presenteres separat i kontantstrømoppstillingen som investeringsaktivitet. Kontantstrømmen som skal vises, er netto kontantbetaling for aksjene med fradrag for kontantbeholdningen i datterselskapet på transaksjonstidspunktet. I konsernbalansen reflekteres oppkjøpet ved en økning i de ulike balansepostene som datterselskapet hadde

ved kjøpet. Økningen i de enkelte eiendeler eller forpliktelser skal ikke inkluderes i for eksempel «kjøp av varige driftsmidler» eller «endring i fordringer». Teknisk sett betyr det at oppkjøpsbalansen må trekkes ut av endringsbalansen før kontantstrømoppstillingen utarbeides. Tilsvarende gjelder ved salg.

Fremtidige endringer

IASB er i ferd med å utvikle en ny modell for rapportering av resultat og kontantstrøm som har som ett av målene å koble disse to datasettene nærmere hverandre. Det vil kunne bety at man får nye inndelinger i grupper. Når prosjektet er avsluttet, skal det erstatte både IAS 1 og IAS 7. I diskusjonsnotatet fra oktober 2008 foreslo man følgende:

1. Krav om den direkte metoden, med den indirekte metoden i notene.
2. En omfattende avstemming i noter mellom totalresultat og kontantstrøm der det blir skilt mellom periodiseringer og verdiendringer.
3. For å få en enda nærmere sammenheng mellom resultatregnskap og kontantstrømoppstilling fjernes investeringsaktiviteter som egen gruppe. Den blir i stedet en egen del av driftsaktivitetene. Samtidig innføres det et sterkere skille mellom finansierings- og driftsaktiviteter.

Det har kommet mange innspill på diskusjonsnotatet, og alt tyder på at høringsforslaget som forventes i andre kvartal 2010, vil avvike noe mindre fra dagens standard enn diskusjonsnotatet la opp til.

IFRS-rapportering:

Fem ting å huske på i rapporteringen 1. kvartal 2010

Delårsrapportering i henhold til IFRS og IAS 34 er tilsynelatende en smal sak. IAS 34 er en kort standard og oppstiller ikke mange spesifikke krav. Det er verdt å merke seg at IAS 34 har som utgangspunkt at man benytter de samme regnskapsprinsippene i delårsrapporteringen som i sist avlagte årsregnskap.

Artikkelen er forfattet av:

Statsautorisert revisor
Peggy Torgersen Berner
KPMG

Statsautorisert revisor
Jan Aastveit
KPMG

Forfatterne er partnere i KPMGs Fagavdeling Revisjon og Regnskap. Hovedfokusområde for begge er IFRS og rapporteringsforhold.

Flere endringer trer i kraft for 2010-rapporteringen. Nedenfor trekker vi frem enkelte forhold.

Ett eksempel på endrede krav finner vi for regnskapsføring av virksomhetssammenlutninger, i den såkalte IFRS 3R. Når man endrer regnskapsprinsipp, det være seg som følge av et frivillig valg eller ved innføring av nye standarder, skal man gjøre rede for prinsippendringen. Dette gjelder ikke bare for årsregnskapet, men også for delårsregnskapet. I tillegg må man være oppmerksom på forhold som er vesentlig endret i forhold til sist avlagte årsregnskap. Det skal gis tilstrekkelige opplysninger for å forstå endringer i foretakets finansielle stilling forrige årsregnskap. Dette kan innebære at det også må gis opplysninger utover minimumskravene i IAS 34.

Den første kvartalsrapporten for 2010 står for døren og i den forbindelse er det enkelte forhold det kan være nyttig å ha «i mente». Vi lister opp fem ting å huske på i den forbindelse, sett i lys av hva som er nytt i forhold til 2009-rapporteringen og forhold hvor det har vært forbedringsmuligheter i tidligere delårsrapporteringer.

I tillegg til det ovenstående ønsker vi å trekke frem to sentrale forhold:

- Finanstilsynet (tidligere Kredittilsynet) offentliggjorde før jul 2009 et sirkulære hvor de basert på en undersøkelse av utvalgte foretaks delårsrapportering trekker frem en rekke forbedringspunkter. Finanstilsynet forventer at